

## HARANG

A harang csaknem 300 esztendő **története** – bár nem ismerjük minden részletét – meglehetősen fordultatos. Grazban öntötték, J. Ernst von Liechtenstein-Kastelkorn ottani működésének idején (1728- 1738) és a felirat szerint 1730-ban.

Az új harang először katolikusok használatába kerülhetett – a lélekharang és a tűzjelző harang szerepét is betöltve. A használatba vétel valószínűleg Magyarországon, Mohácson történt. Utóbb került a református mohácsi eklézsiahoz, ekkor, a harang elkészültéhez képest mindenképp később, vésték rá annak nevét. Igen valószínűtlen ugyanis, hogy református eklézsia ekkor és itt ilyen ábrázolásokkal díszített harangot rendelt magának Seckauban. Ez az időszak a pécsi egyházmegyében a katolikus püspökök immár személyes egyházmegyei kormányzását jelenti, a harcot a birtokokért, a templomokért, a lelkekért. Ebben a küzdelemben különösen sikeresnek tekinthető az 1730-ban működő katona-püspök, Nesselrode Ferenc (1703-1732). Tehát ez az időszak igencsak a felekezeti ellentétek ideje volt Mohácson is. Bár nem zárhatjuk teljesen azt sem ki, hogy kész harangot vásároltak a mohácsiak Grazban, mivel a pécsi harangöntők tevékenységéről nincs tudomásunk ebben az időben. A harangok beszerzésének egyik forrása a távoli Graz volt ezen a területen (Mohács és környéke).

A harang történetének további, 18. századi adata szerint a mohácsiak eladták ezt a harangot a hidasi reformátusoknak 1784-ben, mivel Hidason leszakadt a református templom harangja.

Hidas és egy bizonyos hidasi harang **1934-ben kerül az érdeklődés homlokterébe**. Nem is akárhogyan: politikai jelképpé válva. E harang jelképezte sokak számára azt, hogy a magyarság fogyatkozik, és bizonyos településeken egy másik etnikum, a sváb lép a magyarok helyére. A hidasi magyar reformátusok száma 1800-as adatok szerint 270 fő, ezzel szemben az 1930-as népszámlálás már csak 30 református magyart adatom. A református felekezetben a némettség vette át a vezető szerepet, ők 205 fővel képviseltetik magukat, hitüket a német református egyházhoz tartozva, külön templomban gyakorolják. A hidasi magyar református közösség 1894-ig anyaegyház volt és hozzátartozott Bonyhád, majd 1928-tól Hidas válik Bonyhád filiájává. A hidasi magyar református templom sokáig használaton kívül állt, állaga nagyon megromlott. 1934. május 27-én templomzáró ünnepi istentiszteletet tartanak a hidasi magyar református templomban. Ennek a búcsúztatónak a korabeli sajtó szerinti záróakkordja a temetőben történt megemlékezés volt a hajdani ősökre, majd a harang hangjai mellett énekelték el a (magyar) egybegyűltek a Himnuszt. Ezek után a templomot átadták a német református ifjúsági egyletnek.

A hír – mindkét értelmezése: az egyke megölte Magyarhidast, félelmetes a terjeszkedő némettség tengere – megrázza a közvéleményt. Akadnak olyan lelkes és elvakult felháborodók – ifjak, pestiek és pécsiek, a Turul Szövetség tagjai – akik nem érik be

ennyivel. A következő héten ellopják a harangot Hidasról és közszemlére teszik a Kálvin téri templom mellett. Az erről szóló tudósításból és rajzból tudható, hogy erről a harangról van szó. (Magyarország, XLI. Évfolyam, 1934.122. szám június 2. 1-2.). Természetesen a haranglopás nagy vihart kavart és Ravasz László püspök bölcsessége kell ahhoz, hogy a kedélyek megnyugodjanak: „Nagy csodálkozással kell megállapítanom, hogy annyi jóhiszemű és buzgó ember miképpen eshetett áldozatul olyan súlyos tévedésnek és akarva, nem akarva eszközévé lett annak, hogy az egész ügy nyilvános tárgyalása nemcsak a református egyháznak, de a magyar nemzetnek is erkölcsi kárt okozzon.” – nyilatkozza a Református Élet 1934. június 16-i számában.

1934 őszén a harang a Ráday Könyvtárba került őrzésre, ahonnan a múzeumunk törzsanyagaként hoztuk Kecskemétre 1983-ban.

Van a harang történetének még egy vonatkozása. **A hidasi harang esete az egész magyar nyelvterületen ismert lett.** Amikor a bukovinai magyarok az 1941-es államközi egyezményrel áttelepülnek Bácskába, akkor az andrásfalvi reformátusok nem tudják áthozni a harangjukat. Ezért lelkészük felutazik Budapestre, hogy a nevezetes hidasi harangot megszerezze. Nehezen tudja elérni, hogy láthassa, aztán kicsinek is találja. Végül más megoldást találnak. (Nem kétlem, hogy Ravasz püspök nem támogatta az elképzelést, ez volt a nehézségek forrása.) Az andrásfalvi magyar reformátusokat – 120 család – a II. világháború után Hidasra telepítik le. Ekkor ünnepség keretében veszik birtokba a templomot, ahova, ha az események forgása megengedi, visszavihették volna ezt a harangot.

A harang történetében – mint cseppben a tenger – a 18. századi katolikus-református együttélés, határon túli és belüli kereskedelmi kapcsolatok históriája foglaltatik és a történet a 20. század első felének nehéz, etnikumokat és emberi sorsokat érintő, bonyolult, tragédiáktól terhes kérdésével záródik. Minderre emlékeztet bennünket ez a műtárgy.

A harangot egyébként a magyar tűzoltók látogatják leglelkesebben, mert elmondásuk szerint ez az egyetlen magyarországi harang, melyen a tűzoltók védőszentjét, Szent Flóriánt ábrázolták.

Ezúton mondok köszönetet Boda Miklós irodalomtörténésznek, pécsi könyvtáros kollégának, a sok és a kutatás irányát megszabó segítségéért, melyet a harang történetének feltárásában nyújtott.

Irodalom:  
Petrovich 1972  
Solymár 1991  
FZs

Petrovich Ede: Adatok a pécsi harangöntő műhely történetéhez. In: Baranyai Helytörténetírás. 1972. 195-202.

Hidas történetének 20. századi vonatkozásait – bőséges irodalmat adva – teljes részletességgel áttekinti: Solymár Imre: „*Hidas akkor szimbólummá vált*”. Egy politikai jelkép magyarok és svábok együttélésében, a bukovinai székelyek letelepítésében. In: A Völgység két évszázada. Előadások és tanulmányok az 1990. október 20-21-i bonyhádi történészkonferencián. Bonyhád, 1991. 85-103.